

111794 - Bedel Haccının Kuralları ve Hükümleri

Soru

Ülkemde Birtakım Hac Organizasyonları Bedel Haccı Yaptırmakta, Ücret Karşılığında Bazı İlim Talebelerini Hacca Göndermektedirler. Bu Caiz Midir?

Detaylı cevap

Birçok insan Bedel Haccıyla ilgili çok geniş davranmaktadır. Oysa Bedel Haccının kuralları, şartları ve hükümleri vardır. Elimizden geldiği kadarıyla bunları açıklayacağız, umarız istifade hasıl olur:

1-Haccı kendisi yapabilecek şekilde fiziksel sağlığa sahip olan kimsenin adına hac yapılması geçerli değildir.

İbn Kudame şöyle dedi: Kendisi vacip olan haccı yapabildiği halde birinin kendi yerine başkasını hacca göndermesi caiz değildir. Bu konuda icma vardır.

İbn el Munzir de aynı görüştedir. (el Muğni 3/185)

2-Bedel Haccı; iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalık sahiplerinin, bedeniyle hacca gidemeyenlerin ve vefat eden kişilerin yerine yapılır. Fakir olanın veya siyasi ve güvenlikle ilgili durumlardan dolayı hacca gidemeyenin yerine yapılmaz.

Nevevi şöyle dedi: Alimlerin cumhuruna göre vefat eden ve iyileşmesi mümkün olmayan bir hasta adına Bedel Haccı caizdir. Kadi İyaz, bu konuda Maliki mezhebine ters düşmüş ve ölü adına oruç ve hac ile ilgili hadisin mudtarip/zayıf olduğunu öne sürmüştür. Ancak İmam Muslim bile bu hadisi delil olarak kullandığına göre hadis sağlamdır. (Şerh Nevevi Ala Muslim 8/27)

İmam Nevevi'nin işaret ettiği ve bazı Maliki alimlerinin zayıf olduğunu savundukları hadis şudur:

Abdullah b. Büreyde'den o da babası r.a'dan naklen rivayet etti. Şöyle demiş:

Bir defa ben, Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in yanında otururken ona bir kadın gelerek:

“Ben anneme bir cariye tasadduk ettim. Halbuki annem vefat etti.” dedi. Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem: “Ecrin Sabit olmuştur. Cariye de sana miras olarak iade edilmiştir.” Kadın: “Ya Resulullah! Annemin bir ay oruç borcu vardı, onun namına bu orucu ben tutabilir miyim?” diye sordu. Resulullah s.a.v: “Onun namına oruç tut.” Kadın: “Annem hiç hac etmedi, onun namına ben hac edebilir miyim?” dedi. Resulullah s.a.v: “Onun namına hac yap.” dedi. (Muslim 1149)

İbn Hacer şöyle dedi:

Bedel Haccını caiz görenler; sadece vefat eden veya felç olan kişinin adına geçerli olduğuna dair ittifak etmişlerdir. Hasta olan kişi bu kapsama girmez çünkü iyileşme ihtimali vardır. Deli bu ruhsata girmez çünkü kendine gelebilir, hapiste olan da girmez çünkü serbest kalabilir. Fakir de girmez çünkü zenginleşebilir. (Fethul Bari 4/70)

Daimî Fetva Kurulu alimlerine şöyle soruldu:

Farz olan haccı yapmış bir Müslümanın, Çin'deki akrabası hacca gidemediği için onun adına hac yapması caiz midir?

Cevap: Kendi adına farz olan haccı yapmış bir Müslümanın başkası adına hac yapması caizdir ancak bunun şartları vardır; kişi yaşlılığı nedeniyle, iyileşmesi mümkün olmayan bir hastalık nedeniyle tek başına hac yapamazsa veya vefat etmişse bu durumda onun yerine yapılması caizdir. Bu konuda sahih hadisler mevcuttur. Fakat geçici bir engel nedeniyle başkasının adına hac yapılması geçersizdir. Tedavisi umulan bir hastalık, siyasi bir mazeret veya yol güvensizliği vb. geçici engeller için başkası adına hac yapılması caiz değildir. (Şeyh Abdul Aziz bin Baz, Şeyh Abdul Razzaq Afifi, Şeyh Abdullah bin Qaud, Daimî Fetva Kurulu 11/51).

3- Bedel Haccı, maddi açıdan fakir olan biri adına yapılmaz çünkü hac, fakirler için farz değildir ve bedel haccı bedensel engelliler adına yapılan bir hacdır.

Daimî Fetva Kuruluna şöyle soruldu:

Mekke'den uzakta yaşayan ve oraya ulaşma imkânı bulunmayan fakat tavaf edebilecek bir kimsenin adına bir akrabasının umre veya hac yapması caiz midir?

Cevap:

Söz konusu yakınınız, maddi açıdan hac yapamadığı sürece hac yapmakla yükümlü değildir. Dolayısıyla onun yerine hac veya umre yapmak geçerli değildir. Çünkü kendisi bizzat bulunduğu takdirde ibadetleri yerine getirebilecek sağlıklıdır. Bedel haccı ancak ölen kişi veya haccı vücuduyla yapmaya gücü yetmeyen kişinin adına yapılır. (Şeyh Abdul Aziz bin Baz, Şeyh Abdul Razzaq Afifi, Şeyh Abdullah bin Ghadian- Daimî Fetva Kurulu 11/52).

4- Kendi adına hac yapmamış bir kimsenin başkası adına hac yapması caiz değildir. Bunu yaptığı takdirde kendi adına hac yapmış sayılacaktır.

Daimî Fetva Kurulu şöyle söyledi:

Bir kimsenin kendi adına hac yapmadan başkası adına hac yapması caiz değildir. Bu konuda delil şudur: İbn Abbas r.a'nın rivayet ettiğine göre Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bir adamın şöyle dediğini işitti: "Şubrume adına Lebbeyk!" Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem: "Kendi adına hac yaptın mı?" diye sorunca adam: "Hayır." dedi. Rasulullah: "Önce kendi adına haccı yap, sonra Şubrume'nin adına yaparsın." (Şeyh Abdülaziz bin Baz, Şeyh Abdullah bin Ghadian- Daimî Fetva Kurulu 11/50).

5-Erkeğin kadın adına hac yapması caiz olduğu gibi, kadının da erkek adına hac yapması caizdir.

Daimî Fetva Kurulu şöyle söyledi:

Kişi kendi adına hac yapmışsa başkası adına hac yapması caizdir ve bu durum anneniz için de geçerlidir. Hac yapması için bir kadına ödediğiniz ücret için de geçerlidir. Bir kadının

Hac'da bir kadın veya bir erkek adına vekalet etmesi caizdir. Bu konuda Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'den rivayet edilen deliller mevcuttur. (Daimî Fetva Kurulu 11/52).

6- Bir kimsenin, bir hacda iki veya daha fazla kişi adına hac yapması caiz değildir. Kendi adına veya başkası adına umre yaptığı sırada, başkası adına da hac yapabilir.

Daimî Fetva Kurulu şöyle dedi: Vefat eden veya hac yapmaya fiziksel açıdan gücü yetmeyen bir kimse adına hacda onun yerine vekaleten yapmak caizdir. Bir kimsenin bir defa hac yapması ve bunu iki kişi adına kılması caiz değildir. Bir hac sadece bir kişi adına geçerlidir. Aynı şekilde umre bu şekildedir. Ancak bir kimse kendi adına hac yapmışsa bir sene içerisinde bir kişi adına hac yapıp başkası adına umre yapabilir. (Daimî Fetva Kurulu 11/58).

7- Bedel haccı yaparken kişinin amacının para almak olması caiz değildir. Aksine onun niyeti; hac yapmak, o kutsal yerlere ulaşmak ve amaç hac yaparken kardeşine iyilik yapmak olmalıdır.

Şeyh Muhammed bin Salih El Useymin, şöyle dedi:

Bedel haccıyla ilgili hadis mevcuttur. Bir kadın Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'e: "Ya Rasulullah, Allah'ın kulları üzerinde hac hususundaki farızası babama ihtiyarlığında erişti. Deve üzerinde duramayacak bir haldedir. Kendisine vekaleten ben haccedebilir miyim?" diye sordu.

Rasulullah: Evet, vekaleten haccedebilirsin." diye cevap verdi.

Hac karşılığında ücret istenmesi konusunda Şeyhul-İslam şöyle dedi: "Kim yemek/geçinmek için hac yaparsa onun ahirette bir nasibi yoktur, kim de hac niyetiyle hacca giderse onun için bir sakınca yoktur. Bedel haccı yapan kimse; aldığı ücreti yapılacak haccı yerine getirmek için almalı, kazanç sağlamak için değil. Ayrıca hac yaparken müvekkilin ihtiyacını gidermek niyetinde olmalıdır. Çünkü onu vekil kılan kişi muhtaçtır ve onun yerine geçecek birini bulursa sevinir, böylece ona hac ibadetinde yardım etmeye niyet eder ve niyetini hoş tutar. (Likaat el Bab el Meftuh 89/Soru 6).

Şeyh şöyle devam etti:

Başkaları adına hac yapan pek çok kişi, sadece para kazanmak amacıyla hac yapmaktadır. Bu da haramdır, zira bir kulun ibadetleri dünya gayesi için yapması caiz değildir. Yüce Allah şöyle dedi: “Kim yalnız dünya hayatını ve onun zinetini isterse, biz onlara yaptıklarının karşılığını orada tastamam öderiz. Orada onlar bir eksikliğe uğratılmazlar.

İşte onlar, kendileri için âhirette ateşten başka bir şey olmayan kimselerdir. (Dünyada) yaptıkları şeyler, orada boşa gitmiştir. Zaten bütün yapmakta oldukları da boş şeylerdir.” (Hud 15)

“İnsanlardan, “Ey Rabbimiz! Bize (vereceğini) bu dünyada ver” diyenler vardır. Bunların ahirette bir nasibi yoktur.” (Bakara 200)

Yüce Allah, kendi rızası için yapılmayan ibadeti kabul etmez. Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem, ibadet yerlerini dünyevi kazançlardan koruyarak şöyle dedi: “Mescitte alım veya satım yapan birini gördüğünüzde şöyle deyin: Allah sana ticaretinde kâr vermesin.” Bir ibadethaneyi para kazanmak için kullanan kimsede durum böyleyse ve onun üzerine beddua edilerek Allah da kâr ettirmesin deniliyorsa peki, hac gibi bir ibadeti kazanç mesleğine dönüştüren kimsenin hali ne olacaktır?

Bazı kişilerin hac ücretini alırken pazarlık yapması ve: “Bu kadar yetmez, daha fazla vermeniz gerekir. Falan bana şu kadar verdi...” gibi ifadeler kullanması ibadeti kazanç sağlayan mesleğe dönüştürmektir. Bu nedenle Hanbelî alimleri, başkaları adına hac yapmak üzere bir kimseyi kiralamanın yanlış olduğunu belirtmişlerdir. Şeyhülislam İbn Teymiyye de şöyle demiştir: Kim para almak için hac yaparsa, onun ahirette (sevaptan) bir payı yoktur. Ancak başkası adına hac yaparken dini bir amaç niyet ediyorsa; kardeşi adına hac yaparak ona fayda sağlamak, mukaddes topraklarda çokça ibadet, dua ve zikir yapmak gibi dini hususlar amaçlıyorsa bunda bir sakınca yoktur. Bu da sağlam bir niyettir.

Bedel haccı yapan kimse, ibadeti samimi olarak yüce Allah rızası için yapmalıdır. Kişinin amacı çokça ibadet etmek, aynı zamanda da kardeşlerinin ihtiyaçlarını karşılamak olmalıdır. Şayet nefsinde para kazanmaktan başka bir duygu yoksa bedel haccı yapmaları

caiz değildir. Salih ve samimi bir niyetle aldığı paranın hepsi onun mülkiyetine geçer ancak fazla kalanı iade etme şartı varsa bu istisnadır. (El Diya el Lami min Hutab el Cevami 2/477, 478).

8- Bir Müslüman farz olan haccın şartlarını yerine getirdiği halde hacca gitmeden ölürse, ister vasiyet bıraksın veya bırakmasın, geride bıraktığı paradan kendisi adına hac yapılmalıdır.

Daimî Fetva Kurulu şöyle dedi:

Bir Müslüman farz olan haccın şartlarını yerine getirdiği halde hacca gitmeden ölürse, vasiyet bıraksın veya bırakmasın, geride bıraktığı paradan kendisi adına hac yapılmalıdır. Kendisi için haccetmiş olan bir kimse onun adına (yani ölenin adına) haccederse, onun adına yaptığı hac sahihtir ve farzın yerine getirilmesinde makbuldür. (Şeyh Abdul Aziz bin Baz, Şeyh Abdul Razzaq Afifi, Şeyh Abdullah bin Ghadian, Şeyh Abdullah bin Muni' - Daimî Fetva Kurulu 11/100).

9- Başkası adına hac yapan kimse, hac sevabının tamamını alır mı? Annesinden doğduğu günkü gibi günahsız döner mi?

Daimî Fetva Kurulu şöyle dedi: Kişinin başkası adına yaptığı haccın değerlendirilmesi, Cenab-ı Hakk'ın takdirine kalmıştır. Kendi adına yaptığı hac gibi mi olduğu, daha az mı yoksa daha mı faziletli olduğu konusunu ancak Allah bilir. (Daimî Fetva Kurulu 11/100).

Ve şöyle dediler:

Kim başkası adına, bedelli veya bedelsiz olarak hac ya da umre yaparsa, hac ve umrenin sevabı adına yaptığı kişinin için hasıl olur. Bununla birlikte yapan kişinin kendisinin de ihlası ve iyilik arzusuna göre büyük bir sevap alması da beklenir. Şüphesiz kim Mescid-i Haram'a gelir ve orada nafile ibadetleri ve diğer salih amellerini yüce Allah rızası için yerine getirirse, onun için büyük bir hayır umulur. (Daimî Fetva Kurulu 11/77, 78).

İmam İbn Hazm şöyle dedi:

Dâvud'dan rivayet edildiğine göre o şöyle demiştir: Said bin Müseyyeb'e dedim ki: “Ey Ebu Muhammed! Hangisine sevabı yazılır, hacıya mı yoksa adına hac yapılan mı?” Said şöyle dedi: “Yüce Allah'ın mükafatı hepsine yetecek kadar geniştir.” İbn Hazm şöyle dedi: “Said doğru söyledi, Allah ona rahmet etsin.” (El-Muhalla 7/61).

Vekilin hac ibadetleri dışında Harem’de namaz kılmak, hac dışında tavaf yapmak ve Kur'an okumak gibi ibadetlerinin sevabı kendisi ait olup müvekkil için değildir. Şeyh Muhammed bin Salih El-Useymin de bu şekilde demiştir. (El Diya el Lami min Hutab el Cevami 2/ 478).

10- Bu konuda faziletli olan şudur: Çocuğun ana-babası adına, akrabanın da akrabası adına hac yapmasıdır. Ancak haccı yabancı bir kimse yapsa da caizdir.

Şeyh Abdülaziz bin Baz'a soruldu:

Annem ben küçükken öldü ve hac için güvenilir birini görevlendirmiş. Babam da vefat etti ve bazı akrabalarımın onun hac yaptığını duydum.

Annemin haccı için başkasına vekâlet vermem caiz midir? Yoksa haccı ben kendim mi yapmalıyım? Ayrıca hac yapmış olarak duyduğum babamın adına hac yapmam gerekir mi?

Cevap:

Eğer onlar adına haccı kendiniz yapar ve haccı şer’i bir şekilde tamamlamaya çabalarsanız daha iyi olacaktır. Bununla birlikte onlar adına hac yapacak dindar ve güvenilir birini görevlendirmenizde de hiçbir sakınca yoktur.

Onlar adına hac ile birlikte umre yapmanız daha hayırlıdır, aynı şekilde vekalet vereceğiniz kişiden hac ile birlikte umre de yapmalarını da isteyebilirsiniz. Şüphesiz bu anne ve babaya yapacağınız iyiliktendir. Allah bizden ve sizden kabul etsin. (Şeyh İbn Baz'ın Fetvaları 16/408).

11- Adına hac yapılacak kişinin isminin bilinmesi şart değildir, onun adına hac yapmaya niyet etmek yeterlidir.

Daimî Fetva Kurulu’na şöyle soruldu:

Vefat etmiş dört amcam ve dedelerim var, bunlardan bazılarının isimlerini bilmiyorum ancak her birisi adına, masrafları bana ait olmak üzere, hac yapılması için vekalet vermek istiyorum. Bu caiz mi?

Cevap verdiler:

“Eğer konu söylendiği gibi ise (amca, dayı, hala, teyze, dede, nine gibi akrabaların adlarını biliyorsanız) bunda bir sakınca yoktur. Şayet isimlerini bilmiyorsanız yaşını, cinsiyetini ve yakınlık derecesini belirterek onun adına niyet etmeniz yeterlidir. Sonuç olarak adını bilmeseniz de niyet yeterlidir. (Daimî Fetva Kurulu’na 11/172).

12- Başkası adına hac yapmakla vekil kılınan kişinin, kendisine vekalet veren kişinin rızası olmadan başka birine vekalet vermesi caiz değildir. Şeyh Muhammed bin Salih El-Useymin, bu görüşü savunmuştur. (El Diya el Lami min Hutab el Cevami 2/ 478).

13- Nafile olan hacda Bedel Haccı uygulanması caiz midir?

Bu konuda alimler arasında ihtilaf olmuş ve Şeyh İbn Useymin, farz olan hac dışında vekaletin caiz olmadığını savunmuştur.

Şeyh şöyle dedi:

Bir kimse farz olan haccı yapmış ve kendisi adına nafile hac veya umre yapacak birini görevlendirmek istiyorsa, bu konuda ilim ehli arasında ihtilaf vardır. Bir kısmı bunun caiz olduğunu savunurken bir kısmı da buna karşı gelmiştir. Ancak benim görüşüm bunun caiz olmadığı yöndedir. Nitekim ibadetlerde asıl olan insanın kendisinin yapmasıdır. Nasıl ki kişi, kendisi adına oruç tutturmayorsa -ölse ve oruç tutması ona farz ise velisi onun adına oruç tutacaktır- bu durum hac için de geçerlidir. Zira hac kişinin bedeniyle yaptığı bir ibadet olup, başkasına yönelik mali bir ibadet değildir. Kişinin bedeniyle yaptığı bedensel bir ibadet olduğuna göre fiziksel olarak bedenle yapılmalıdır. Sünnet'te belirtilen haller dışında başkası adına hac yapılması caiz değildir. Hadislerde nafile hac ile ilgili başkası adına yapıldığına dair delil yoktur. Bu görüş İmam Ahmed'den gelen iki rivayetten biridir. Yani bir

kimsenin, gücü yetse de yetmese de hac ve umrede başkasına vekalet vermesi caiz değildir.

Biz bunun caiz olduğunu söylersek, hac yapabilecek durumda olan zenginlere bir teşvik olur. Çünkü bazı insanlar, her yıl kendi adına hac yapacak birini görevlendirdiğine güvenerek uzun yıllar Mekke'ye gitmek zorunda kalmaz, bunu yaparak birçok sevabı kaçıır ve haccın faziletinden mahrum olur. (İslami Fetvalar 2/192,193)

14- Bedel haccı için iyi, dürüst, güvenilir, hac ibadetlerini bilen kişiler seçilmelidir.

Daimî Fetva Kurulu alimleri şöyle dedi:

Kim kendi adına hac yaptırmak isterse, adına görevlendirdiği kişinin dindar ve güvenilir olup olmadığını araştırmalıdır ki bu görevi yerine getireceğinden emin olsun. (Daimî Fetva Kurulu 11/53).

En iyisini Allah bilir.